

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTĂ BISERICESCĂ - CULTURALĂ

ORGANUL OFICIAL AL EPĂRHIEI ORTODOXE ROMÂNE A ARĂDULUI

Lupta pentru suflet

(Urmare și fine)

Unii caută liniștirea în plăceri, dar ele duc pe om la scârbă și la exasperare.

Alții caută liniștirea lor în știință. Dar știința....

Știința nu mângăie pe om cum trebuie, ceeace vedem din viața lui Goethe, Pierre Loti și Anatole France, cari au gustat cu vârf viața, dar au simțit un gol în sufletul lor. Nu puteau să-și explice senzul răului, al morții.

Goethe zicea: „Am fost mereu lăudat de lume, ca un om favorizat de soară. Dar de-ai căuta în viața mea de pân'aci (scrisa în 1842; prin urmare la vârsta de 64 ani), nu știu dacă s'ar găsi o lună de adevărată fericire”.

Il cunoașteți, de sigur, și pe Anatole France. Ca și Goethe, era înzestrat cu alese daruri, de natură. Ca și acela, eremit al marelor altitudini cărțurărești. Bogat și cu mare faimă. Dar, ca și acela, avea altă părere decât lumea, despre fericirea sa proprie.

Intr'o zi, spunea secretarului său: „Dacă ai putea ceti în sufletul meu, ai rămâne înmărmurit. Nu există în univers o creatură mai nenorocită ca mine. Lumea mă crede fericit. Nici măcar un ceas n'am fost”. Iar în altă parte (Grădina lui Epicur), adaugă: „Trebuie să nu fii deprins a gândi, ca să nu simți tragica absurditate a vieții. Tristețea și desgustul își au rădăcina în absoluta necunoaștere a rațiunii existenței noastre. Intr'o lume în care s'a stins orice urmă de credință, răul și durerea își

pierd semnificația, rămânând ca niște glume odioase ori sinistre farse”.

Aceeaș profundă tristețe și neliniște sbuciumă și sufletul lui Loti: „Dumnezeul meu, se tângue el, în fața bancrutei plăcerilor noastre, în fața vidului îngrozitor al existenței, a neantului micilor noastre visuri, ce vom face... ce vom face la apropierea marei înserări? Unde ne vom duce? Unde ne vom ascunde?” Pe frunte-avea cununa de lauri, în inimă, însă, viermele neadormit al tristeții: „Un desnădăjduit până la marginea tuturor desnădejdelor”, cum îl numește Claude Farrère.

Citiți memoriale-le lui Pârvan: veți sesiza un suflet rarissim, în care tristețea vibrează gravă, atotsăpânitoare.

Goethe, France, Loti, Pârvan: cenobiți ai Olimpului spiritual, zei nemuritori în închipuirea noastră, și totuși tânguindu-se ca oamenii.

Ar fi cu puțință, iubiți cetitori, să nu fie un luminiș permanent în viață, să nu se găsească un liman de scăpare în svârcolirile noastre, să nu fie un loc, unde să se audă suspinele noastre, să nu fie un scaun de drepitate, care să pună în cumpănă cererile și nenorocirile noastre, să nu fie o milă și scăpare pentru noi?

Creștinismul, legea lui Iisus Hristos, ne răspunde că este.

O singură faptă mare ne destramă toată întunecimea minții și a sentimentului.

Acela, care a făcut lumina pe această lume nu poate să iubească întunerecul. Acela care din pură și nemărginită iubire și-a trimis pe însuși Fiul său pe pământ ca să ne răs-

cumpere din robia diavolului, nu poate suferi nedreptatea.

Acela, care urmărește păcatul nu ne poate părăsi până în sfârșit.

Acela, care poartă puterile uriașe ale cerului și ale pământului, are putința să ne satisfacă și dorințele noastre așa de ușor de îndeplinit. *Și că nu-l căutăm pe acest Atotfăcător, este vina noastră.*

Dacă închiși într'o odae întunecoasă nu ne odihnim până nu găsim ușa de scăpare, dacă într'o pădure umblăm atât, până ce nu găsim drumul cel bun, dacă avem o rană căutăm fără odihnă să-i găsim leacul, de ce nu căutăm și drumul bun și adevărat, care duce la Tatăl nostru.

Prima cerință ca să știm să biruim această viață și să nu ne lăsăm bătuți și zdrobiți de durerile și neputințele noastre, este să *avem credință în Dumnezeu.*

Un misionar european, ducându-se într'o țară păgână din regiunea Ecuatorului, povestește la câțiva oameni că, în țara lui, apa se întărește iarna, de poate trece peste ea și un elefant. Acei oameni, cari nu văzuseră altă apă decât caldă, și uneori aproape ferbinte, socoteau lucrul acesta cu neputință. Dar fiindcă cunoșteau pe misionar ca un om drept și sincer, au crezut în cuvântul lui, socotindu-l adevărat. Deci dacă punem temelie pe cuvântul unui om de onoare, cu atât mai mult trebuie să credem în acel al lui Dumnezeu.

Ce folos însă numai să crezi, dar să lucrezi așa ca și cum nimic nu ar decurge din credința ta?

Dumnezeu nu ne cere o credință oarbă. O minunată pildă ne dă Sfânta Fecioară Maria, când îngerul i-a vestit că va naște pe Domnul. Fecioara Maria a întrebat pe înger: „Cum va fi aceasta, de vreme ce de bărbat nu știu?” (Luca 1 v. 34). Și când îngerul i-a spus că la Dumnezeu nimic nu este cu neputință, Ea a zis: „Iată roaba Domnului, fie mie după cuvântul tău”.

Dacă deci pe însăși Fecioara Maria o vedem întrebând, și noi putem cu smerită cercetare să supunem sufletul tainelor credinții!!! Și tocmai văzând setea sufletului de a ști, să

recunoaștem că atunci când vom cunoaște pe Dumnezeu față către față, atunci setea noastră se va potoli. Până atunci însă să ne bucurăm că putem crede și această credință ne ferește.

Dumnezeu a pus în suflet darul de a ști și sufletul are dreptul să tindă spre cunoașterea celor tainice. Are chiar datoria de a tinde spre scopul cunoașterii desăvârșite: Dumnezeu.

Și nici nu cere Dumnezeu ca omul să aibe credință oarbă. Priviți cerul în nopțile senine și veți vedea multe stele sclipitoare. Toate aceste stele sunt sori, cari ard și se consumă luminând universul. Aceste stele mărturisesc cine este Dumnezeul nostru. Stelele uriașe atât de viu sclipitoare, nu sunt numai semnele puterii, ci și ale bunății și purtării de grijă. Ele ne lasă să ghicim cine se poate ascunde după ele. Dumnezeul luminii nici noaptea nu a lăsat-o fără lumină și fără semnele bunății sale.

Priviți pământul în timpul primăverii, când este lumea florilor. Glasul florilor este cel mai vădit argument despre iubirea ce ne-o poartă Dumnezeu. Fiecare florică este un model de blândețe și artă, așa cum nu ar fi putut să o facă nici cea mai înaltă știință și nici o putere omenească. Nu mai putem deci spune, că credința ar fi oarbă, când toate semnele de pe cer și de pe pământ ne grăesc vădit despre Dumnezeu și puterea Lui nemărginită.

Trebue să avem deci credință în Dumnezeu și atunci greutățile pe care nu le înțelegem, mai târziu le vom înțelege și atunci greutățile și pedicile de moment nu ne vor mai amări, ci ne vor stimula ca pe pasăre ca să sburăm mai sus și să nu ne întristeze durerea pământească. Având credință în suflet, noi vom dobândi alți ochi, cu cari vom vedea mai bine țânta vieții.

Anul 1930 era anul unei cumplite persecuții religioase în Rusia. O tinăra funcționară fu avertizată că dacă nu se lepădă de credință, își pierde slujba. Tinăra ceru sfat dela preotul ei, care zise: „Tot cel ce se va lepăda de mine înaintea oamenilor, mă voi lepăda și eu de el înaintea Tatălui meu”. Nu peste mult o comisie de atei începu iar rechizitoriul. Tinăra fată neîncetat declara că ea crede în

Iisus. În sală liniște de mormânt. Un comunist, membru al comisiunii de control se sculă și zice: „Tovarăși, n'ați remarcat și alte defecte la această muncitoare?”. Nimeni nu mișcă.

— „Atunci dacă colegii mei sunt de acord, continua comunistul vizibil emoționat, nu este nimic de făcut; nu putem să te concediem numai pentru credința religioasă”.

Și tânăra fată lucrează în prezent în acelaș loc, în mijlocul bolșevicilor militanți. Este o istorie adevărată și nu é decât unul din multele exemple care arată, că sufletul întărit cu puterea credinței poate să reziste mai bine în lupta vieții.

În vremurile de urgisire ale creștinismului, un oarecare împărat păgân aflând că în oastea sa se află un sfetnic care îmbrățișase pe Iisus și Evanghelia Sa, a dat ordin aspru de a-l aduce la sine. După o convorbire în care sfetnicul își păstră, cu toate amenințările, tenacitatea credinței sale, fu osândit la moarte. Înainte însă de a fi dus la locul de osândă, condamnatul își exprimă ultima dorință zicând: *Impărate, te-am slujit cu credință și ți-am fost sfetnic devotat, deaceea, că să nu creadă poporul că sunt condamnat pentru vre un oarecare complot, nesupunere, sau orice fel de faptă mârșavă, aș vrea ca înainte de a mi-se tăia capul, Măria Ta să poruncești unui soldat să anunțe mulțimei că eu, umilul tău sfetnic, am fost condamnat la moarte „pentru că cred în Iisus”.*

Vedeți ce minunate puteri dă sufletului credința? Nu înțelegeți oare acum că mulți oameni se plâng fără motiv de greutățile vieții?? Sfântul Pavel pentru aceasta îndeamnă pe creștini să alerge spre jintă, în lupta pusă înaintea noastră. El zice: „Încă nu ați stat până la sânge împotriva păcatului luptându-vă”. (Evrei 12 v. 4).

Înarmați-vă deci sufletul astfel, ca și sângele să fiți gata a-l vărsa pentru suflet. Cu puterea credinței s'a făcut Paul din Saul. Cu credința în suflet unii din împărații păgâni s'au făcut eroi ai creștinătății.

Un alt razim al sufletului și un îndemn la muncă este iubirea lui Dumnezeu. Cine știe că pe el Dumnezeu îl iubește, acela face totul pe

placul celui ce-l iubește. Când deci vedeți că atracția sufletului vostru este împiedicată de ispile, de încercarea de a nu jertfi pentru el, să nu vă lăsați ademeniți, căci cel ce ne iubește pe noi, cere să facem jertfe. Din iubire isvorăște jertfa, Numai dacă iubesc pe cineva, jertfesc pentru el.

Și atunci de ce nu am jertfi? De ce nu am arăta iubirea noastră?

Gândiți-vă că dacă iubirea lui Dumnezeu i-ar lipsi lumii chiar numai pe o clipă, — s'ar dărâma lumea. Nu uitați că aceea iubire care azi se vede în lume redusă, ca niște stropi de rouă, este întreagă și curată la Dumnezeu.

Prin iubire a biruit Domnul nostru Iisus Hristos lumea și orice s'ar zice, — prin legea creștină, iubirea lui Hristos a devenit principiul călăuzitor al lumii, iar aceia cari la început o contestă și o batjocuresc, la sfârșit ajung să se închine ei.

Aveți deci iubire în suflet și atunci și lumea care azi vă pricinuieste atâtea greutăți, vi se va înfățișa bună și frumoasă. Cu iubirea, din vrăjmași vă faceți prieteni, cu iubirea, din streini vă faceți frați. Prin iubire sufletească vă veți renaște și veți avea părere bună despre ceace azi aveți părere rea.

Încercați și puneți în faptele și vorbele voastre cât de puțină iubire și lumea se va schimba radical față de voi.

Dumnezeu nu ne cere iubire oarbă, ci înțeleghătoare, Să socotim că acordând altuia iubirea noastră cu vorba și fapte, nu am pierdut nimic, ci am câștigat. Sufletul nostru nu a devenit mai sărac, ci mai bogat. Dacă din o sulă lei jumătate i-am dat unui sărac, avem și noi bucurie și are bucurie și cel ce a primit. Prin iubire rămânem și noi bogați și pe alții îi îmbogățim sufletește.

Cu iubirea în suflet vă veți înălța și veți birui, fiindcă veți avea tovarăș nedeslipit al vieții voastre pe stăpânul vieții: Iisus Hristos Domnul nostru.

Cu câtă emoție am cetit în anii trecuți despre raidul principelui Bibescu.

Prințul Bibescu însoțit de maiorul Burduioiu au plecat cu avionul spre China, dar în India au fost atacați de vulturi uriași, trebuind

să coboare la pământ în condiții defavorabile. Rezervorul cu benzină s'a spart și ei au fost plini cu benzină luând foc. Indienii i-au ajutat.

Erau oameni primitivi, dar de inimă, căci și-au sfâșiat pânzele ce le slujeau drept haine și i-au acoperit ca să stingă flăcările. I-au luat apoi să-i ducă în sat. Hunt căzuse în nesimțire. Ceialalți voiau apă să se răcorească la pârâul din apropiere, dar indienii nu i-au lăsat, apa nu era bună de beut, chiar primejdioasă.

Acești indieni s'au purtat cum nu se poate mai omeneste cu aviatorii noștri; ducându-i în sat i-au îngrijit cum au putut mai bine. Creștini să fi fost și nu s'ar fi purtat mai bine.

Rănile primite de arsură, trecuseră la gradul doi, în lipsă de îngrijire medicală. Intre cele mai grozave chinuri au fost transportați la Benares, unde a început tratamentul de vindecare; un tratament primitiv fără cunoștințe medicale care le-a făcut mai mult rău decât bine. Purtarea unor indieni rușinează pe mulți creștini cu numele, cari se invidiază și de multe ori patimile politice îi fac nici să nu vorbească unii cu alții. Și atunci unde rămâne rezultatul muncii noastre, cari depunem alăta trudă pentru suflete?

Imi aduc aminte că înainte cu 12 ani, călătoream în trenul care era plin de lume. Unii cetiau, alții vorbeau, dar din când în când ne uitam pe fereastra vagonului să vedem ce stație este. Un călător de lângă mine dormia dus. De odată sare din somn și ne întrebă: „ce stație este aici?”.

I-am răspuns: „cutare”.

„Vai — zise el — am trecut stația la care trebuia să merg! Ce să fac acum? Mă dă jos, mă pune la amendă și ce mare e. N'o pot plăti!”

În adevăr așa a pășit.

Dece nu l-am întrebat eu, care stam lângă el, unde merge? De ce nu l-am deșteptat din somn? El nu trecea de stație. El nu plătia amendă...!

Câți nu dorm în călătoria noastră către cer!? Lângă câți nu stăm noi, cari merg la rău, cari nici nu vor să știe de roslul lor de creștini?

Credeți că un suflet nu merită să luptăm

pentru el? O, da, el este vrednic de orice jertfă și dacă Hristos a murit pe cruce pentru fiecare suflet, datori suntem să muncim și noi nu numai pentru sufletul nostru, ci și pentru al altora.

Un călător a întrebat pe căpitanul corabiei pe care călătorea: „de ce brânele de salvare sunt colorate toate cu culoarea albă?” Căpitanul i-a răspuns: „Dacă brânele de salvare ar fi văpsite cu culoare întunecată, acei ce cad seara ori noaptea în valurile negre ale mării, nu le-ar observa și astfel n'ar înfinde mâna după ele, pe când pe cele albe le văd ușor și prinzându-se de ele sunt salvați”.

Înțelegeți adevărul cuprins în acest răspuns? Fiecare din noi suntem un brâu de salvare, aruncat de mâna lui Dumnezeu în apa turbure a lumii acesteia, ca văzându-ne sufletele oamenilor ce se cufundă, să găsească un razim și să-și salveze viața. Dar cu ce să-i atragem, dacă culoarea vieții noastre nu este albă și luminoasă? Lumea judecă după înfățișarea externă. Grijește deci, ca sufletul tău să fie un izvor de lumină care să strălucească din toată ființa și viața ta, ca văzându-te oamenii să prindă curaj moral pentru a se mântui.

(„Revista Teologică” anul VII. pag. 167).

O nouă carte de predici.

Preotul Toma Chiricuță din București a publicat o nouă carte de predici sub titlul: „Cunoști tu calea?” Cartea conține 22 de predici foarte izbutite. Cine le citește, numai decât se pătrunde de adevărul, că omenirea este bolnavă și că numai prin Iisus Hristos se poate mântui.

Ceeace caracterizează în deosebi predicile părintelui Chiricuță este analiza sufletească, psihologică. Numai cine trece prin această pătrundere psihologică, numai acela înțelege taina puterii Evangheliei. Căci să nu uităm un lucru. Azi nu mai merge cu metoda practică de unii preoți în trecut, când ei la începutul predicii lor expuneau pe scurt conținutul pericopel evanghelice, o refereau puțin la viață și apoi dădeau sfaturi.

Creștinul de azi, cuprins în vârtejul unui realism rigid și a unor îndoieli variate, vrea să albe o certitudine, o liniștire. El trebuie să simtă din cuvintele preotului, că ele sunt apte a coborî o altă lume

între noi, că învățăturile Domnului sunt apte a îndrepta pe om și a-l liniști. El trebuie să se convingă că poruncile Domnului nu sunt opinii nu sunt păreri o-menești, ci învățătura cea mai înaltă care singură poate mântui lumea.

Și atunci nu ajunge să ne ținem la generalități în expunerea unei predici. Și aici vine esențialul în predicile părintelui Chiricuță. Prea cucernic! Sa știe că sufletul omului este o lume tainică, greu accesibilă. Dar această lume o cucerește tocmai aplicând legile ei. O întâmplare nu o expune sumar, ci arată cum și în ce chip ea putuse să înfrăurească viața. De pildă, în predica *Ispita și Ispititorul* arată psihologic cum protopărinții noștri au căzut în ispită. Eva a consimțit să stea de vorbă cu diavolul și din această greșală a pornit triumful Satanei. Dar cum a izbutit Satan să facă pe femeie a sta de vorbă cu el? Prin aceea că el pune o întrebare femeii, o întrebare meștrșugită, care nu este o afirmare, ci mai mult un semn de curiozitate, care a prins în sufletul femeii. Abia după aceasta Satan afirmă, că Eva și Adam nu vor muri dacă mănâncă din pomii grădinei raiului. Și femeia a început a se îndoi de ceea ce a spus Dumnezeu deci credința ei se clătina. Și a venit călcarea poruncii, căci cine își pierde credința își pierde și nădejdea și începe a se împotrivi lui Dumnezeu!

Lui Satan îi trebuia un mijloc, ca să arate, că ascultarea de Dumnezeu este grea. El deci izbutește să amăgească pe omul, care crede că falsă libertate împreună cu plăcerea fizică a mâncării din pom este și ar fi superioară libertății fiilor lui Dumnezeu.

În lupta cu Satan omul are nevoie de ajutorul lui Dumnezeu. Și Iisus, ispitit fiind ca om, ne-a arătat cum să luptăm cu ispitele. Ele atunci sunt mai mari când ne acroplem mai mult de Dumnezeu. Ajunge o scurtă analiză a acestor predici despre ispită, ca să vedem construcția predicii. Ascultătorul vede limpede ce este ispită, cine ne ispitește, ispitirea tuturor oamenilor, și necesitatea ajutorului divin pentru triumful vieții creștine împotriva ispitel.

Și ascultătorul este încurajat, este mângăiat în urma predicii. El e sigur, că în lupta contra lui Satan va birui.

Dar să ne dăm seama că a alcătui o predică după modelul predicii psihologice, înseamnă a te pregăti serios. Și eu nu am destule cuvinte să îndemn pe iubii mei preoți ca să-și revizuiască conștiința și să vadă dacă pentru vestirea cuvântului divin în Dumineci și sărbători, ei se pregătesc în mod îndestulător sau nu?

Noi credem că citind cu atenție predicile părintelui Chiricuță, fiecare preot va vedea mai bine cum are să se pregătească spre a fi la înălțimea chemării în eparhia Aradului avem multe foarte multe modele de buni cuvântători bisericești. Și rugăm pe Dumnezeu să facă din fiecare preot al României o candelă a bunelor vestiri.

„Episcopii Samuil Vulcan și Gherasim Raț”: 1830—40.

— Lămuriri și un apel —

E titlul lucrării mele, ce o am gata, dar îmi lipsesc mijloacele de tipărire.

Câteva lămuriri ce mi-se cer, le dau bucuros, celorora cari le așteaptă, deși nu-mi este în fire să vorbesc bucuros de lucrurile mele, în public. De data aceasta, însă, cred că am și o justificare. Iată lămuririle:

Întâi, cu privire la *cuprinsul lucrării*. Ea privește anii 1830—40. În aceasta privință să grăiască sumarul lucrării, după cum urmează:

Introducerea: I. Despre istoria eparhiei Aradului. — II. Arhive și alte izvoare ale Istoriei Românilor din Crișana și Banat. — III. Note despre lucrarea săvârșită.

Partea I: Priviri generale: Inviere Românească pândită de Catholicism. — Cu capitolele:

I. *Politica unionistă în Ardeal și Dalmația*: 1. Stări de lucruri din Ardeal. — 2. Propaganda catolicizantă în Dalmația.

II. *Privire generală peste Crișana, în pragul războiului confesional* al ep. S. Vulcan: 1. În privința politică-religioasă. 2. În privința bisericească-culturală. 3. Creațiile vieții țărănești și ispită catolicizantă.

III. *Aspiranți și candidați la scaunul episcopesc al Aradului.*

Partea II. Urgia unionistă deslănțuită de ep. S. Vulcan și Defensiva ortodoxă, — cu capitolele:

I. *Ep. S. Vulcan: Politica și Curtea sa.*

II. *Cuceririle unioniste, mai vechi și mai nouă ale ep. S. Vulcan, în Bihor.*

III. *Urgia unionistă în județul Aradului, în primăvara anului 1834*: 1. Condițiile în cari se făcea propaganda. — 2. Lupta dela și pentru Galșa. — 3. Doi luptători pe Valea-Murașului: Salbeck Iakab și protopopul Zaharie Protici. — 4. Propaganda unionistă în Podgoria Aradului. — 5. Nerușinata vânatoare de suflete pe Valea Deznei.

IV. *Reacțiunea ortodoxă, sub conducerea mitropolitului Ștefan Stratimirovici, din Mai 1834 până în primăvara anului următor*: 1. Consistorul, episcopul Maxim Manuilovici și mitropolitul în acțiune. — 2. Acaparări de suflete în tinutul Sebișului și la Mocrea și Șiria: frământări nouă la Galșa. — 3. Satele năpăstuite prind curaj: petitiile lor către rege pentru redobândirea libertății religioase. — 4. Lupta mitropolitului Ștefan Stratimirovici la Viena, împotriva comitatului Arad și a episcopului S. Vulcan.

V. *Reacțiunea ortodoxă în eparhie (primăvara, 1835) în frunte cu episcopul Gherasim Raț*: 1. Episc. Gher. Raț și protopopul Gheorghe Chirilovici. — 2. Jalba Clerului și Poporului către noul rege. Chestia protestantă și cea ortodoxă în Dietă. — 3. Alte evenimente, până la sfârșitul anului 1835: a) Comitatul Aradului și ep. S. Vulcan

impotriva lămuririi lucrurilor. b) Politica culturală a lui S. Vulcan: Școalele ortodoxe dela Arad și cele unite dela Beiuș. c) O atitudine a episcopului Gher. Raț.

Partea III: Valuri după marea furtună, până la moartea ep. S. Vulcan (1836-39): 1. Zădărnicierea pe o vreme a dispoziției regești pentru lămurirea lucrurilor și o nouă intervenție a mitropolitului din Carloveș (1836-8). - 2. Alte hărțueli, ale lui S. Vulcan și sateliților săi (1736-9). - 3) Cumpăniri nouă la Viena și numirea unui comisar regesc pentru anchetarea ponoaselor ortodoxe.

Partea IV. Viața bisericească și religioasă morală în vremea episcopului Gher. Raț: 1. Conducerea și organismul contral al eparhiei. - 2. Administrația bisericească externă: Protopopii, Preoții, Diaconii, - 3. Catedrala eparhială; M-rea Hodoș-Bodrog; Bisericile din eparhie. - 4. Viața Clerului și a poporului eparhial.

Partea V: Un amurg posomorit și un sfârșit trist: I. Propaganda unionistă în Banat: Un rezumat și opera „apostolică” a lui S. Vulcan. - II. Supărările și eșecul din ultimii ani al vieții lui S. Vulcan: 1. Stări din administrația diecezană dela Oradea și dela domeniul episcopesc din Beiuș. 2. Moartea și moștenirea ep. S. Vulcan: inclusiv anul 1840.

Partea VI: Mișcări românești în Biserica ortodoxă din aceea vreme (1830-40): 1. Lucruri din Crișana. - 2. Alte porniri românești în Biserica ortodoxă din Banat. - 3) Doi Vlădici români din Crișana și o comparație a mediului cultural din preajma lor.

Incheierea: Constatări sumare și concluzii.

În al doilea loc: *Isoarele mele*: sunt foarte multe acte, inedite și neutilizate până acum, cari le-am scos din arhivele dela Arad: eparhială și județeană, și altele, vre-o sută din arhive dela Viena, servite mie de un prieten al causei.

Intinderea lucrării, partea istorică va da la 500 pagini mari, iar documentele, ce intenționez a le publica în formă de *anexe*, vor da după împrejurări vre-o sută pagini sau, poate, și mai mult.

Mulțumesc și anticipativ acelor comune bisericești, unele mărunte și sărace, din eparhia Aradului, cari, potrivit recomandății exprimate în Circulara No. 4072-1934, a Consiliului eparhial, mi-au oferit și până aci oarecari sume de ajutor la tipărirea lucrării mele.

Țin să observ: Munca a atârnat de ajutorul lui Dumnezeu și de străduințele mele pline de răbdare. Tipărirea, însă, - eventual netipărirea lucrării mele - va atârna de alți factori.

Am dat aceste lămuriri celor doritori de a cunoaște chestiunea mai deaproape. Atâta dacă mai adaog: Un nou expedient de a-mi înlesni tipărirea ar fi, dacă aș ști:

Cine și câte exemplare ar răscumpăra din lucrarea ce aș scoate din tipar? În această privință încă rog, pe ceice sunt de acord: să binevoiască a mă încunoștința, comunicând legibil: nume, situație, domiciliu și numărul exemplarelor ce doresc.

Prețul nu-l pot fixa înainte. El va atârna, întâi de toate, de estensiunea pe care nu o pot prevedea cu precizie, apoi de întrebarea: dacă voi primi, sau nu, suficiente incurajeri materiale cari, firește, ar contrăbui la reducerea proporțională a prețului lucrării. Eventual,

voi putea să tipăresc numai lucrarea fără anexele documentare.

Pot da asigurări depline despre un lucru: *Condeiuul meu e o profesiune, mai mult decât mijloc de câștig material.* Mărturisească de aceasta toți aceia cari, din toate unghiurile Țării, și până și peste frontieră, au primit - multe și gratuit - din toate publicațiile mele scoase pe cont propriu. Dacă aș fi valorat pe bani toate cărțile ce am dăruit, astăzi aș avea profit, mai mare decât ce fac datoriile de tipar, pe cari le mai am.

Nici de astădată nu mă voi abate dela aceasta linie de conduită a unui condeiu bisericesc, și voi evita orice exagerare, când va fi să fixez prețul noiei mele lucrări și sper să-l pot fixa *sub prețul* altor publicații de aceeași extensiune.

Dacă, în cazul de față, dau aceste lămuriri, cari pot fi socotite și un apel, o fac pentru că *dela mine fie deajuns munca*, fără să iau, asupra mea și a familiei mele, și riscul material așa de mare, de a scoate, pe cont propriu, o lucrare de asemenea proporții.

Arad, 18 Ianuarie 1935.

Prot. Dr. Gh. Ciuhandu.

Sfințirea Sf. Cruci de pe turla noiei Biserici ort. române din Jimbolia

Duminică, la Botezul Domnului, 6 Ianuarie 1935, la orele 8 d' m. într'un mare cadru serbătoresc și'n asistența a peste 4000 oameni, Români și streini, a avut loc, în orașul Jimbolia, dela frontiera vestică a țării, solemnitatea sfințirii și ridicării Sf. Cruci pe turla noiei Biserici ortodoxe-române, zidită în stilul bizantin cu caractere moldovenești.

Slujba sfințirii a oficiat-o P. C. Sa Dr Ștefan Cioroianu, protopopul Banat-Comloșului împreună cu Preotul Gheorghe Cotoșman, parohul locului. Răspunsurile le-a dat cu multă precizie Corul bisericesc bărbătesc ort. rom. de sub conducerea d. Ioan Toconiță, funcționar la pretură. La solemnitate au luat parte toate autoritățile civile și militare în frunte cu d. Al. Ciugudeanu primpretor, și d. Maior Dumitrescu comand. Bat. de grăniceri, toate societățile culturale, corurile și fanfara din Jimbolia.

La finea serviciului divin P. C. Sa Dr. Ștefan Cioroianu într'o avântată și măestrită cuvântare a arătat simbolismul religios și național al Sf. Cruci, aducând elogiul Românilor din Jimbolia pentru opera măreață înfăptuită.

Preotul Gh Cotoșman a dat apoi cetire următorului act comemorativ, care a fost așezat în globul sf. Cruci:

Act comemorativ

În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh:

Astăzi, la serbătoarea Botezului Domnului nostru Iisus Hristos, din anul dela Hristos unamienouăsutetreizeci și cinci, În al șaptesprezecelea an dela Unirea Tuturor Românilor,

Și al cincelea de domnie al Majestății Sale Regelui Carol II.,

Patriarh al României Ortodoxe fiind Sanctitatea Sa D. D. Dr. Miron Cristea,

Prim-Ministru al Țării: Dr. Gheorghe Tătărescu,

Ministru al Cultelor: Dr. Alexandru Lepădatu,
Mitrepolit al Ardealului și Banatului: I. P. S. Sa D.
D. Dr. Nicolae Bălan,

Episcop eparhial al eparhiei ortodoxe-române a Aradului,
Ienopolei, Hălmeagului și al părților din Banatul-Timișan: P.
S. Sa D. D. Dr. Grigorie Gh. Comșa,

Prefect al județului Timiș-Torontal: Dr. Dimitrie Nistor,
Protopop tractual al protoprezbiteratului Banat Comlo-
sului: P. C. Sa Dr. Ștefan Cioroianu,

Primpretor al plasei Jimbolia: Alexandru Ciugudeanu,
Comandantul Batalionului de grăniceri: Maior N. Du-
mitrescu.

Paroh ortodox român al Jimboliei: Preotul Gheorghe
Cotoșman, Directorul Gimnaziului mixt de Stat: Maion Ian-
culescu, Directorul școlilor primeredin Jimbolia: Avram
Căpriță, s. revizor,

Primar al comunei Jimbolia: Ioan Schüzler; notar:
Dr. Valer Pop,

Membrii Consiliului parohial fiind: Dr. Gavrilă Buzea,
medic veterinar, Nicolae Baloescu, Nicole Bogdan și Gheorghe
Claici funcționari la judecătoria, Sever Cadariu dir. c. f.,
Alexandru Ciugudeanu primpretor, Dr. Ioan Geția, medic de
circumscripție, Alexandru Muncilă funcționar C. F. R., Lazar
Muri funcț., P. T. T. și Ioan Suciș mecanic cfr.

Cântăreț bisericesc: Pavel Medveșan, factor poștal
Diriginții Corurilor bisericești, mixt și bărbătesc: Avram
Căpriță dir. școlar și Ioan Toconiță funcționar la Pretură.

S'a sfințit și ridicat Sfânta Cruce pe turla Bisericii or-
todoxe române, cu hramul „Bunavestire“ din comuna Jimbolia,
oela granița de Vest a României-Mari, a cărei piatră de teme-
lie s'a pus la 27 August 1933.

Zidirile Bisericii s'au ridicat în anul 1933, din contribu-
irile benovolente ale enoriașilor parohiei, din ajutoarele bănești
primite dela Prefectura Județului, prin mărinimia fostului Pre-
fect Dr. Coriolan Băran, și din subvenția Primăriei comunale
Jimbolia, acordată prin bunăvoința și cu concursul d primari:
Leonard Kartye, Dr Iosif Cătară, Iuliu Pop-Moldovanu și Ioan
Schüzler; a notarilor comunali: Dr Ioan M. Popu, Petre Po-
povici și Dr. Valer Pop.

După planul și devizul estimativ întocmite de d. Ing.
Arh. Victor Vlad, Profesor la Școala Politehnică din Timi-
șoara; sub supravegherea antreprenorului arhitect Hubert Gal-
lasch și a măestrului zidar Francisc Lebanov din Timișoara;
iar restul, cea mai importantă parte a Bisericii, zidită de In-
ginerul arhitect Petru Schummer din Jimbolia, — este ctitoria
marilor români ortodocși: Dr. Gheorghe Tătărescu prim-minis-
tru, cu soția sa Arieta, și Dr. Dimitrie Nistor, prefectul jude-
țului, cari la apelul stăruitor al Preotului Cotoșman, au răs-
puns cu o rară generozitate și cu o elocvență șinedesmintită
dragoste româneas a față de mama Neamului, care este Bise-
rica ortodoxă-română, jertfind cu mărinimie, din fondurile Sta-
tului și ale județului, pentru ridicarea și înfrumșetarea acestei
cetăți nebiruite a României ortodox aici la granița Țării,
urmând, astfel, linia de glorioase tradiții moștenite dela marii
noștri Domni, Voievozi și boieri, ctitori de biserici și mănăstiri.

Parohia ortodoxă-română din Jimbolia, existentă la anul
1932, precum adeverece registrele de zecimi papale, înființată
de coloniștii romani aduși de Împăratul Traian în Dacia; or-
ganizată sub supravegherea episcopilor români din Giridava-
Morisena-Cenad, pe vremea marilor Voievozi ai Banatului-Ti-
mișan (Dacia Ripensis): Builă, Vătavul, Claudiu și Optum,
din veacurile VIII XI, s'a reactivat în principiu la anul 1924,
în urma anexării comunei Jimbolia la Regatul României, iar
de fapt în anul 1928, prin stăruințele P. S. Sale Episcopului
Dr. Grigorie Gh. Comșa și a P. C. Protopop Dr. Ștefan Cio-
roianu, primul paroh fiind Preotul Gheorghe Cotoșman, orga-
nizatorul parohiei.

Comuna Jimbolia, cunoscută în vechime sub numele de
„Câmpul“ (numită apoi de streini: Campul, Chambul, Chom-
bol, Chumbul, Czombol, Czomboly, Zsomboly), întemeiată de
geto-daco-romani, a fost neinterupt locuită de urmașii aceș-
tora, de Români, până în veacul al XVIII-lea, când, conform
ordinelor împărătesei austro-ungare Maria Terezia, care a ur-
mărit sistematic germanizarea Banatului-Timișan, prin sacri-
ficarea elementului bășinaș român, au fost strămutați în mod
forțat în alte locuri, cu pământ mai puțin roditor, și în locul
lor, la 1766, au fost colonizați Germani, cari au dat comu-
nei numirea de „Hatzfeld“; iar Ungurii i-au zis „Zsombolya“.
Până la 1918 comuna a făcut parte din regatul Ungariei,
între 1918 — 1924 din regatul Jugoslaviei, iar dela 1924 din
Regatul României-Mari

În anul 1916, conform șematismului diecezei rom. ca-
tolice a Cenadului, în comuna Jimbolia au fost: romano-ca-
tolici: 10 352, greco-catolici: 46, ortodocși-români: 336, pro-
testanți: 124, și izraeliți: 151. În anul 1927 conform recen-
sământului Primăriei comunale, erau: Români-ortodocși: 838,
rom. cat. : 10 754, greco catolici: 88, lutarani: 237, calvini:
92, izraeliți: 98, alte conf. 15. — Azi numărul Românilor
ortodocși din Jimbolia este de 898

Românii ortodocși din Jimbolia, sub conducerea preotu-
lui Cotoșman, în anul 1928 au zidit — alături de biserică —
casă parohială cu etaj, iar azi ei pun pe vârful noului Sion
romănesc Sfânta Cruce, care să fie aici, la granița scumpei
noastre României, simbolul păcii, dragostei și a biruinții Orto-
doxismului și României; să fie pavăza vieții și a grani-
ței românești, din veac și până'n veac.

Crucea Ta, Doamne, fă-o scut și păvăză sfintei Tale
Biserici, și binecuvintează cu dânsa pe cei ce au ridicat
acest locaș de închinare!

Crucii Tale ne închinăm Stăpâne, și sfântă Invierea Ta
o lăudăm și o mărim, acum și'n veci, Amin!

În timp ce Sf. Cruce — din tablă de zinc, aurită —
se înălță în văzduh, Corul a intonat mai multe imne religioase
și naționale, sfârșind cu un „mulți ani trăiască“ pentru cti-
torii și ostenitorii acestui locaș dumnezeesc.

Seara, la orele 9, în sala de spectacole a restaurantului
„Dacia“, Corul bisericesc mixt ort. român, de sub dirigenția
d. director și subrevizor școlar Avram Căpriță, — ambele
coruri fiind înființate din inițiativa preotului Gh. Cotoșman —,
a aranjat o Serată culturală (cu conferințe, recitări, cântece
și piese teatrale), urmată de dans, cu venitul destinat pe sea-
ma înfrumșetării Sf. Biserici.

Atât rezultatul moral, cât și cel material (Netto Lei
11.000) al primei serate culturale, românești din Jimbolia a
întrecut toate așteptările, atât ale Românilor cât și ale strei-
nilor, cu un destul de rafinat gust artistic muzical.

Corul mixt, compus din învățători și funcționari, sub
bagheta magică a eminentului dirijor, d. Avram Căpriță, nou
venit în comună, s'a întrecut pe sine, începându și activitatea
sub cele mai promițătoare și fericite auspicii.

Conferința P. C. Sale Prot. Dr. Șt. Cioroianu: „Despre
concepția de viață creștină“ a impresionat nespus, mulțimea
auditorului, prin claritatea expunerii, adâncimea și bogăția
gândirii și prin incomparabil de frumoasele asemănări și
exemple luate din Sf. Scriptură, istorie și viața cotidiană.

Comedia „Piatra din casă“, de V. Alexandri, a fost
admirabil jucată și interpretată de: dna E. Lungu, dna C.
Claici dșoara M. Alexandrescu, dnii: N. Farca, I. Mandriș,
St Mleşniță, P. Zaharie și L. Muri.

Asistența a plecat dela această serată cu Impresia că
elementul românesc grân cerese din Jimbolia își cunoaște me-
nirea. și știe vretul, la justa ei valoare, Biserica strămoșească,
și întreg patrimoniul moral, cultural și național al Neamului.

Lucian C.

INFORMAȚIUNI.

Personale. *Duminecă în 20 I. c. P. S. Sa Episcopul Grigorie a plecat la București, pentru a participa la alegerea Mitropolitului Moldovei, la ședințele Sf. Sinod și la deschiderea Corpurilor Legiuitoare,*

Bibliografie.

Schițe din trecutul Românilor arădani din veacul XVIII. Pași din unele conferințe ocazionale, de Dr. Gh. Ciuhăndu. Tiparul Tipografiei Diecezane din Arad. Prețul 60 lei. Părintele consilier Dr. Gh. Ciuhăndu, de la episcopia din Arad, este un iscusit scrutaător al trecutului Bisericii și neamului nostru. În lucrarea Schițe ce se extinde pe 85 de pagini, aduce documente noul despre trecutul românilor din județul Aradului. Cartea se împarte în următoarele 6 capitole: I. Viața românească, bisericească și culturală din eparhia Aradului, în prima jumătate a veacului XVIII. II. Forța numerică și economică a Românilor din Cam-

pie Aradului în veacul XVIII. III. Organizarea militară sârbo-românească și răscoala lui Pero Seghed naț. IV. Prigoană catolicizantă printre românii arădani. V. Episcopul Sinesie Ivanovici, pe urmele înaltașului său. VI. Revoluția lui Horea.

Căpitan Alex. Martin: Pregătirea preregimentară. 1935. Buzău. 165 pagini, cu o prefață de d. min. al Instr. Dr. C. Arghelășu și cu un îndemn din partea d-lui prof. N. Iorga. Prețul Lei 80.

Este o lucrare de mare preț informativ cu privire la lipsurile culturale în pătura de jos a poporului nostru și cuprinde totodată lucruri de știut și mai ales de făcut în legătură cu problema culturală-națională, de înălțarea nivelului cultural al poporului nostru peste tot, în legătură apropiată cu instrucțiunea ce a fost legiferată deja și pusă în aplicare.

Recomandăm călduros această lucrare. Ea va putea fi procurată prin mijlocirea Librăriei noastre diecezane, autorizată și angajată pentru lucrări de desfacere.

P. C. Protopopul vor avea să anunțe Librăria: câte exemplare cere? ca dânsa să poată satisface.

Arad, din ședința Consiliului eparhial dela 10 Ianuarie 1935. *† Grigorie, Episcop*

Librăria Diecezană Arad

Depozit de cărți literare române și străine.

Mare magazin de recvizite bisericești.

str. Eminescu 18 Telefon 266.

Bulev. Reg. Maria 12 Telefon 881

Ornate bisericești, prapori (la cerere trimitem mostre) Potir, Disc, Steluță, Copie, Linguriță, Tavă pt. Anaforă, Candelabre diferite mărimi, Cruci pt. Sf. masă diferite mărimi, Litier, Cădelniță, Candele, Cană pt. încălzit apa, Căldărușă pt. Aghiazmă, Ripizi, Cruci pt. ministranți, Feșnice din lemn înaintea altarului, Feșnice din metal pt. sf. masă, Vase pt. apă și vin din argint-china, sticlă, Epitaf (Mormântul Domnului) Miruitor cu cujițaș, Cutie pt. cuminecarea bolnavilor, Cutie pt. sf. botez, Chivot din lemn aurit, din metal, Clopoșele pt. altar, Prăznicare pictate, ori și care stânt, Pristornic, sigil pt. sf. prescuri, Acoperitoare, Perdele pt. ușile sfinte, Icoane pe pânză pictate ș. a.

Cărți rituale: Apostol, Ochoich mare, Evanghelie, Evhologiu, Penticostar, Triod, Liturghier, Mineiele pe 12 luni, Ochoich mic, Ciaslov, Acaftist, Te Deum, Tipic, Prohodul Domnului, Proscomidier, Noul testament ș. a. la cerere trimitem catalogul detaliat.

Lumânări cari ard fără să facă fum sau să picure, diferite calități și mărimi.

Lumânări de ceară garantată albită	kgramul	Lei 320.—
Lumânări cu compoziție de 50% ceară albită garantat	„	Lei 250.—
Lumânări din ceară naturală de albine nealbită	„	Lei 200.—
Lumânări din ceară minerală albită	„	Lei 150.—
Lumânări din ceară minerală nealbită	„	Lei 100.—
Lumânări din comp. de ceară minerală alb. cu 50% paraf.	„	Lei 65.—

Smirnă, Tămâie, Fitile pentru candele ș. a. precum și toate recvizitele bisericești necesare, ornate, reverenzi, icoane pictate pe pânză, lemn ș. a. cu prețuri foarte reduse, oleu pentru candele ș. a.